धराः। पुष्करावर्त्तकास्तेन कारणेनेह शब्दिताः। नानारूपधरांश्चैव महाघोरस्वनाश्च ये। कल्पान्तवृष्टेः स्रष्टारः संवर्त्ताग्नेर्नियामकाः। वर्षन्ति ते युगान्तेषु तृतीयास्ते प्रकीर्त्तिताः। अनेकरूपसंस्थानाः पूरयन्तो महीतलम्। वायुं परिवहन्ते स्युः श्रिताः कल्पान्तसाधकाः। योऽण्डस्य च विभिन्नस्य प्राकृतस्याभवत्तदा। यस्मात् ब्रह्मा समुत्पन्नश्चतुर्वक्त्रः स्वयम्भुवः। तस्यैवाण्डकपालानि सर्वमेघाः प्रवर्त्तिताः। तेषामाप्यायनं धूमः सर्वेषामविशेषतः। तेषां श्रेष्ठस्तु पर्जन्यश्चत्वारश्चैव दिग्गजाः। गजानां पर्वतानाञ्च मेघानां भोगिभिः सह। कुलमेकं पृथक् भूतं योनिस्त्वेकं जलं स्मृतम्। पर्जन्यो दिग्गजाश्चैव हेमन्ते शीतसम्भवाः। तुषारवृष्टिं वर्षन्ति हिमं सस्यविवृद्धये"।

वायुविशेषकृतएव घनभेदो भा०शा०३३०अ० दर्शितो यथा "प्रेरयत्यभ्रसंघातान् धूमजांश्चोष्मजांश्च यः। प्रथमः प्रथमे मार्गे प्रवहो नाम योऽनिलः। अम्बरे स्नेहमभ्येत्य तडिद्भ्यश्चोतमद्युतिः। आवहो नाम संभाति द्वितीयः श्वसनोनदन्। उदयं ज्योतिषां शश्वत् सोमादीनां करोति यः। अन्तर्देहेषु चोदानं यं वदन्ति मनीषिणः। यश्चतुर्भ्यः समुद्रेभ्यो वायुर्धारयते जलम्। उद्धृत्याददते चापो जीमूतेभ्योऽम्बरेऽनिलः। योऽद्भिः संयोज्य जीमूतान् पर्ज्जन्याय प्रयच्छति। उद्वहो नाम वंहिष्ठस्तृतीयः स सदागतिः। समुह्यमाना बहुधा येन नीताः पृथग्घनाः। वर्षमोक्षकृतारम्भास्ते भवन्ति घनाघनाः। संहता येन चाविद्धा भवन्ति नदता नदाः। रक्षणार्थाय सम्भूताः मेघत्वमुपयान्ति च। योऽसौ वहति भूतानां विमानानि विहायसा। चतुर्थः संवहो नाम वायुः स गिरिमर्द्दनः। येन वेगवता रुग्णा रूक्षेणारुजता नगान्। वायुना सहिता मेघा स्ते भवन्ति बलाहकाः। दारुणोत्पातसञ्चारो नभसः स्तनयित्नुमान्। पञ्चमः स महावेगो विवहो नाम मारुतः। यस्मिन् पारिप्लवा दिव्या वहन्त्यापोविहायसा। पुण्यञ्चाकाशगङ्गाया स्तोयं विष्टभ्य तिष्ठति"।

समत्रिघातश्चेत्यादेरयमर्थः समसंख्यानां त्रयाणां घातः यद्यप्यत्र समयोर्द्वयोर्घातेन वर्गरूपेण तन्मूलस्य समत्वं नास्ति तथापि समशब्देन सदृशघातद्विघातत्वेन समत्वं बोध्यं यथा १घन१ ?। द्वाभ्यां द्वयोर्गुणने ४चत्वारः तेषां द्वाभ्यां गुणने८। एवं त्रयाणां त्रिभिर्गुणने ९नव तेषां पुनस्त्रिभिर्गुणने २७। एवं क्रमेण वारद्वयं समसमद्विघातरूपवर्गगुणनात् घनरूपत्वं जायते तत्रैकादीनां दशपर्य्यन्तानां घनसंख्याः सुबोधाय प्रदर्श्यन्ते यथा

१। २। ३। ४। ५। ६। ७। ८। ९। १०
१। ८।२७।६४।१२५।२१६।३४३।५१२ ७२९।१०००

अस्य प्रकारान्तरं स्थाप्योघनोन्त्यस्येत्यादि लीलावत्यां दृश्यं विस्तरभयान्नोक्तम्।

"जटामुक्तां विपर्य्यस्य घनमाहुर्मनीषिणः" इत्युक्ते १९वेदपाठभेदे ऋग्वेदशब्दे १४०९।११।१२ पृ० विवृतिः तत्र सान्द्रे प्रचण्डघनगर्जितप्रतिरुतानुकारी (रवः) मुहुः"वेणी०।"जघनेन घनेन सा""लौहोद्घनघनस्कन्धाः" भट्टिः। लौहमुद्गरे "प्रतिजघान घनैरिव मुष्टिभिः" किरा०। मेघे "प्रावृषमिव घनकेशजालाम्" काद०। "रजनीतिमिरावगुण्ठिते पुरमार्गे घनशब्दविह्वलाः" कुमा० "असम्भवद्घनरसा शतालीपरिषेविता" उद्भटः। घनश्यामः। मूर्त्तौ-काठिन्ये"द्वारं तमोघनप्रख्यम्"भट्टिः। "तमसोघनो मूर्त्तिः काठिन्यम् तेन मूर्त्तिमत्तमःसमम्" जयम०। [त्रिका०।

घनकफ पु० घनस्य मेघस्य कफ इव। मेघोपले करके।

घनकाल पु० घनप्रधानः कालः। वर्षर्त्तौ शब्दच०।

घनगोलक पु० घनेन मूर्त्त्या गोल इव कायति कै-क। संश्लिष्टस्वर्णरजते हेमच०। [चि०।

घनच्छद पु० घना निविडाश्छदा यस्य। शिग्रौ। शब्दार्थ

घनजम्बाल पु० कर्म०। सान्द्रजम्बाले चुलुके (घनसेओयाला) त्रिका०। [दीप्तौ च शब्दर०।

घनज्वाला स्त्री घनस्य ज्वालेव। १वज्राग्नौ। ६त०। २मेघ-

घनताल पुंस्त्री० घनतायां निविडतायाम् अलति पर्य्याप्नोति अल्-अच्। १सारङ्गखगे स्त्रियां जातित्वात् ङीष् कर्म्म०। २वाद्यादितालभेदे।

घनतोल पुंस्त्री० घनं मेघं तोलयति ऊर्द्धं नयति आह्वानेन तुल-उन्मितौ अण् उप० स०। चातके खगे तदारावेण हि मेघोत्थानमनुमीयते इति तस्य तथात्वम्। स्त्रियां जातित्वात् ङीष्।

घनत्वच् पु० घना निविडा त्वक् यस्य। शिग्रौ शब्दार्थचि०।

घनद्रुम पु० कर्म०। विकण्टकवृक्षे राजनि०।

घननाभि पु० घनस्य मेघस्य नाभिरिव योनित्वात्। धूमे शब्दर० धूमस्य मेघयोनित्वात् तथात्वम् मेघस्य धूमयोनित्वं च घनशब्दे २७८६पृ० दर्शितम्।